

УДК [342.951:61.253.8](477)

Олексій Станіславович ПРОНЕВИЧ,

доктор юридичних наук, професор, головний науковий співробітник центру вивчення проблем адаптації законодавства України до законодавства ЄС юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ

ТРАНСПОНУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРАВОВИХ ПРИНЦИПІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я У ВІТЧИЗНЯНЕ ЗАКОНОДАВСТВО: ДО ПОСТАНОВКИ ПРОБЛЕМИ

Один з безумовних пріоритетів соціальної держави є охорона здоров'я, що об'єктивно зумовлено прагненням до збереження генофонду нації і створення належних умов для безперешкодної реалізації права кожної людини на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. Фахівцями Всесвітньої організації охорони здоров'я при формуванні стратегії «здоров'я для усіх у XXI столітті» виокремлено низку соціально акцептованих і науково обґрунтованих індикаторів людиноцентристської спрямованості діяльності сучасної держави у сфері охорони здоров'я, а саме: відсоток валового внутрішнього продукту для потреб охорони здоров'я; доступність первинної медико-санітарної допомоги; забезпеченість населення якісним водопостачанням; кількість охоплених імунізацією від інфекційних хвороб осіб; стан харчування дітей; рівень дитячої смертності та середньої тривалості життя; рівень грамотності дорослого населення.

Конституцією України найвищою соціальною цінністю визнано людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку [1]. Натомість вражаюча негативна демографічна динаміка останнього часу свідчить про існування екзистенційної проблеми національного масштабу. Значною мірою вона детермінована системною кризою вітчизняної системи охорони здоров'я, характерними ознаками якої є хронічне недофінансування медичної галузі, надмірна централізація управління мережею закладів охорони здоров'я, переважна зосередженість на лікуванні наслідків захворювань, недооцінка профілактичного компоненту охорони здоров'я, непропорційність і незбалансованість медичної інфраструктури, фінансування медичної інфраструктури (ліжко-місць) без урахування якості надання конкретної медичної послуги, відсутність гарантій і відповідальності за результати лікування пацієнта, недосконалість системи підготовки медичних і фармацевтичних кадрів, високий рівень корумпованості медичної галузі.

Започаткована реформа охорони здоров'я розглядається як невід'ємна складова адміністративної реформи і важливий чинник забезпечення національної безпеки. Особлива значущість реформи та апріорна резонансність пропонованих інноваційних управлінських рішень зумовлена всеосяжністю соціальних детермінант здоров'я і комплексним тлумаченням конституційного права на охорону здоров'я. Відповідно до статті 6 Закону України

«Основи законодавства України про охорону здоров'я» право на охорону здоров'я передбачає: життєвий рівень, необхідний для підтримання здоров'я людини; безпечне для життя і здоров'я навколишнє природне середовище; санітарно-епідемічне благополуччя території і населеного пункту; безпечні й здорові умови праці, навчання, побуту та відпочинку; кваліфіковану медичну допомогу; достовірну та своєчасну інформацію про стан свого здоров'я і здоров'я населення; участь в обговоренні проектів законодавчих актів і внесення пропозицій щодо формування державної політики у сфері охорони здоров'я; участь в управлінні охороною здоров'я та проведенні громадської експертизи з цих питань; можливість об'єднання в громадські організації з метою сприяння охороні здоров'я; правовий захист від будь-яких пов'язаних із станом здоров'я форм дискримінації; відшкодування заподіяної здоров'ю шкоди; оскарження неправомірних рішень і дій працівників, закладів та органів охорони здоров'я; можливість проведення незалежної медичної експертизи тощо.

Особливого значення для реформування медичної галузі набуває новелізація правових принципів охорони здоров'я, артикульованих і законодавчо закріплених під впливом архаїчної радянської «моделі охорони здоров'я Семашко». На нашу думку, окремі принципи охорони здоров'я сформульовано декларативно та/або абстрактно (так, дещо контроверсійно сприймаються правові постулати щодо «забезпечення пріоритету загальнолюдських цінностей над класовими, національними, груповими або індивідуальними інтересами», поєднання принципу рівноправності громадян з підвищеним медико-соціальним захистом найбільш вразливих верств населення, демократизму медичної допомоги та інших послуг у сфері охорони здоров'я, відповідності завданням і рівню соціально-економічного та культурного розвитку суспільства, «поєднання державних гарантій з демонополізацією та заохоченням підприємництва і конкуренції») [2].

Перспектива новелізації вітчизняного медичного законодавства полягає в імплементації/транспонуванні правових принципів охорони здоров'я, виокремлених у програмі Європейського регіонального бюро Всесвітньої організації охорони здоров'я «Здоров'я-2020»: основи Європейської політики на підтримку дій держави та суспільства в інтересах здоров'я і благополуччя» [3], а саме: загального права на здоров'я та інтегровану медико-санітарну допомогу; поєднання державного лідерства та участі усього суспільства у зміцненні здоров'я і благополуччя; децентралізації управління системою охорони здоров'я; подолання нерівності у доступі до медичної допомоги за ознакою раси, кольору шкіри, мови, релігії, національного та соціального походження, віку, статі або іншого статусу, включаючи й статус людей, які страждають від хронічних або інфекційних захворювань; урахування інтересів здоров'я у всіх стратегіях; забезпечення наступності і безперервності при наданні медичної допомоги; міжсекторального співробітництва і солідарної відповідальності; поєднання ієрархічного і партнерського підходів у стратегічному плануванні та керівництві в інтересах здоров'я і благополуччя; перманентного моніторингу реальних і потенційних

загроз для громадського здоров'я та оперативного вжиття заходів у сфері охорони здоров'я при виникненні надзвичайних ситуацій; забезпечення реалізації інформаційно-роз'яснювальних заходів (адвокації), комунікації та соціальної мобілізації інтересах здоров'я; впливу на соціальні детермінанти здоров'я; державно-приватного партнерства у сфері охорони здоров'я; регіональної інтеграції та координації на основі стратегії охорони здоров'я Європейського Союзу.

Законодавче закріплення зазначених правових принципів сприятиме створенню підґрунтя для поступового наближення законодавства до окремих європейських стандартів в сфері охорони здоров'я. У главі 22 «Громадське здоров'я» Угоди про асоціацію між Україною та ЄС наголошено на необхідності підвищення рівня захисту здоров'я людини «як передумови сталого розвитку та економічного зростання». Відповідно до частини 2 статті 427 Угоди про асоціацію закріплено стратегічний курс «поступової інтеграції України до європейських мереж охорони здоров'я», а статтею 428 Угоди окреслено перспективу поступового наближення вітчизняного законодавства та практики до «принципів *acquis* ЄС, зокрема у сфері інфекційних хвороб, служб крові, трансплантації тканин і клітин, а також тютюну». Передбачено, що співробітництво охоплює такі сфери: зміцнення системи охорони здоров'я України та її потенціалу, зокрема шляхом впровадження реформ, подальшого розвитку первинної медико-санітарної допомоги та навчання персоналу; попередження і контроль за інфекційними хворобами, такими як ВІЛ/СНІД і туберкульоз, підвищення готовності до ризику спалахів високопатогенних хвороб та імплементацію Міжнародних медико-санітарних правил; попередження та контроль за неінфекційними хворобами шляхом обміну інформацією та найкращими практиками, пропагування здорового способу життя, визначення основних детермінант здоров'я та проблем у галузі охорони здоров'я, наприклад здоров'я матері і дитини, психічне здоров'я, алкогольна, наркотична та тютюнова залежність, зокрема імплементацію Рамкової конвенції з контролю над тютюном 2003 року; якість та безпечність субстанцій людського походження, наприклад, крові, тканини та клітин; інформація та знання в галузі охорони здоров'я, у тому числі керуючись підходом «охорона здоров'я у всіх політиках держави» [4].

Резюмуючи, зазначимо, що медична допомога та здоровий спосіб життя є важливими чинниками розбудови продуктивного та високоорганізованого суспільства. Забезпечення системного впливу на соціальні детермінанти здоров'я неможливо без вжиття заходів, ґрунтованих на апробованих європейських правових принципах охорони здоров'я, які мають сприяти ствердженню базових компонентів права на здоров'я (доступності, рівності, прийнятності, участі та охоплення всіх громадян).

Список бібліографічних посилань

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року (зі змінами та доповненнями) // База даних (БД) «Законодавство

України»/Верховна Рада (ВР) України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 02.06.2017).

2. Основи законодавства України про охорону здоров'я: закон України від 19 листопада 1992 року № 2801-ХІІ // БД «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12> № (дата звернення 02.06.2017).

3. Здоровье-2020: основы европейской политики в поддержку действий всего государства и общества в интересах здоровья и благополучия. Копенгаген: Європ. регіон. бюро ВООЗ, 2013. 16 с.

4. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, від 27 червня 2014 року (ратифікована із заявою Законом України № 1678-VII від 16.09.2014) // БД «Законодавство України»/ВР України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення 02.06.2017).

Одержано 12.06.2017

УДК 351.9:343.35(477)

Ольга Ігорівна БЕЗПАЛОВА,

доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри адміністративної діяльності поліції факультету № 3 Харківського національного університету внутрішніх справ, м. Харків;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-2886-695X>

СТВОРЕННЯ ВИЩОГО АНТИКОРУПЦІЙНОГО СУДУ ЯК ВАЖЛИВИЙ КРОК У НАПРЯМІ ЗДІЙСНЕННЯ СУДОВОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

Корупція в Україні поширює свій негативний вплив на всі сфери суспільного життя, все глибше укорінюючись у повсякденному житті як основний, швидкий та найбільш дієвий протиправний засіб вирішення питань і досягнення певних цілей. Масштаби поширення корупції загрожують національній безпеці України. Такий стан справ потребує негайного вжиття системних та послідовних заходів, що мають комплексний характер. В умовах соціально-економічних реформ, які наразі здійснюються в державі, пріоритетними напрямками антикорупційної політики мають стати виявлення причин та усунення умов, що сприяють або можуть сприяти виникненню корупції, а також запобігання спробам їх створити.

Необхідно зазначити, що багато питань, які стосуються запобігання та протидії корупції, потребують законодавчого врегулювання. Поряд із низкою вжитих заходів, реформування вітчизняного антикорупційного законодавства є незавершеним, що є однією з причин неефективного реагування держави та суспільства на загрозу корупції, рівень якої зростає протягом останніх років. У зв'язку із цим розв'язання проблеми корупції є одним із пріоритетів для українського суспільства на сьогоднішньому етапі розвитку держави.